

Спеціалізованій вченій раді
ДФ 26.055.057
Державного торговельно-
економічного університету,
02156, м. Київ, вул. Кіото, 19

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Задорожнього Богдана Юрійовича
на тему «Конституційні обов'язки держави із забезпечення свободи
підприємницької діяльності в Україні», подану на здобуття ступеня доктора
філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертації Б. Ю. Задорожнього є об'єктивною та витребуваною з огляду на низку чинників, якими є численні і здебільшого необґрунтовані перевірки підприємців з боку держави, мінливе законодавство у сфері правового регулювання підприємницьких, податкових та інших правовідносин, складність отримання відповідних дозволів та ліцензій для ведення підприємницької діяльності, необґрунтованість накладення арешту на майно суб'єктів підприємницької діяльності, що фактично унеможливує провадження такої діяльності, при цьому, судове вирішення означених спорів займає роки тощо. Органи державної влади, їх посадові особи та інші суб'єкти публічної влади зобов'язані діяти на утвердження конституційних принципів і засад у суспільне життя України, зокрема й у сфері підприємницьких правовідносин, проте на практиці суб'єкти підприємницької діяльності нерідко змушені витримувати жорсткий адмініструючий тиск з боку чиновників, натомість відносин між ними мають ґрунтуватися на взаємній повазі, законності.

Наведене та й інше нівелює конституційні вимоги щодо забезпечення свободи підприємницької діяльності в Україні, не забороненої законом, що, своєю чергою, гальмує економічний її розвиток України, стримує її утвердження як демократичної, соціальної, правової держави з ринковою економікою, і, на жаль, ставить під сумнів готовність України євроінтегруватися в економічний простір ЄС. Водночас і доктрина права оминула своєю увагою конституційно визначену роль і значимість держави у забезпеченні економічної багатоманітності суспільних відносин, невід'ємним складником якої є право кожного на свободу підприємницької діяльності відповідно до свого таланту, здібностей, наполегливості тощо.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій авторства Б.Ю. Задорожнього є такою. У дисертації здійснено ґрунтовний аналіз доктринальної спадщини і правового закріплення обов'язків держави із забезпечення свободи підприємницької діяльності в Україні, досліджено соціальну цінність означених обов'язків держави, проаналізовано поняття,

сутність, генезу і значимість обов'язків держави для сталого економічного розвитку демократичного суспільства, висвітлено механізм забезпечення свободи підприємницької діяльності в Україні як сфери реалізації конституційних обов'язків держави, розкрито питання національних і міжнародних гарантій їх реалізації, на основі чого зроблені системні, логічні теоретично і практично значущі висновки, що в своїй змістовній єдності вирішують наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 08 «Право». Дисертація характеризується як наукова праця, що має високий науково-дослідницький рівень, привносить у науку права новий сегмент тематичного понятійно-категоріального апарату («конституційні обов'язки держави із забезпечення свободи підприємницької діяльності», «правове регулювання обов'язків держави із забезпечення свободи підприємницької діяльності», «принципи наукового пізнання конституційних обов'язків держави із забезпечення свободи підприємницької діяльності» та ін.), розкриває сутність низки правових явищ, що пов'язані з конституційними обов'язками держави у сфері забезпечення нею свободи підприємництва в Україні, містить низку законодавчих пропозицій тощо.

Наукові праці Б. Ю. Задорожнього, що об'єктивовані ним у вісімнадцяти публікаціях за темою пропонованого дослідження, кореспондують темі і завданням дисертації, вони містять базові обґрунтування, висновки і результати, що були отримані здобувачем у процесі дослідження теми цієї дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана Б. Ю. Задорожнім у рамках Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (прийнята Верховною Радою України 18 березня 2004 р. 161639-IV), Цілями сталого розвитку України на період до 2030 р., затверджених Указом Президента України № 722/2019 від 30 вересня 2019 р., Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року (указ Президента України від 11 серпня 2021 р. №347/2021) і науково-дослідних тем кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права Державного торговельно-економічного університету «Правові проблеми провадження торговельної діяльності», «Міжнародне право в умовах глобалізації».

Методологічний інструментарій дослідницького пошуку становлять філософські, загальнонаукові і спеціально-наукові методи, що уможливило засобом отримання нових теоретичних обґрунтувань та узагальнень змістовно збагатити знання у галузі науки права про конституційні обов'язки держави із забезпечення свободи підприємницької діяльності, а також запропонувати концепт їх практичного застосування.

Об'єктивність положень та узагальнень дослідження висновується, поряд з іншим, із емпіричної основи цієї дисертації, яку складають конституційні та інші законодавчі акти України та низки країн світу, передусім, європейських держав, що є логічним з огляду на євроінтеграційні процеси нашої держави.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження підтверджується вирішенням наукового завдання в аспекті системного дослідження і правової оцінки конституційних обов'язків держави із

забезпечення свободи підприємницької діяльності в Україні та формулюванням здобувачем науково обґрунтованих результатів, висновків і пропозицій, що мають істотне значення для правничої науки.

Визначення здобувачем об'єкта дослідження як правовідносин, що пов'язані з конституційними обов'язками держави, та предмета дослідження як конституційні обов'язки держави у сфері забезпечення свободи підприємницької діяльності в Україні – не викликає заперечень чи несприйняття. Зміст дисертації та її наукової новизни акцентує тематиці пропонованої здобувачем наукової роботи та змістовно її розкриває.

Автор дисертації вперше в науці права розкрив змістовно-векторне спрямування філософських, теологічних, правових, політичних, економіко-соціальних та історичних поглядів і вчень про конституційні обов'язки держави у сфері забезпечення свободи підприємницької діяльності, здійснив їхню систематизацію, проаналізував еволюційні зміни в аспекті впливу держави на утвердження і розвиток відносин у цій сфері правовідносин (с. 22).

Обґрунтував висновок, що система та функціонал інституцій державної виконавчої влади, зокрема, «дорадчих та інших допоміжних органів і служб», що діють при главі держави, а також «консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів», що створені за рішенням Кабінету Міністрів України, не є прозорими для суспільства, що ставить під сумнів не тільки фаховість персонального складу працівників таких «допоміжних» служб та органів, результати та обсяги фінансування їхньої роботи, а й унеможливорює визначення їх ролі в механізмі забезпечення свободи підприємницької діяльності (с. 22).

Автор дисертації здійснив узагальнення наукових знань про правову природу обов'язків держави, що перманентно формувалися в державі під впливом звичаєвих, ментальних, владних, соціальних, безпекових, військових, адміністративно-управлінських, екологічних, релігійних, моральних та інших чинників і засобом юридичної мови формалізувалися у правові тексти та дістали об'єктивізацію у системі національних і міжнародних правових актів (с. 23).

Водночас цікавим є науковий підхід здобувача в аспекті тлумачення ним імперативної вимоги міжнародного і національного конституційного законодавства, зверненого до конституційного обов'язку держави (с. 25)

Загалом предметний аналіз наукової новизни пропонованого дослідження і тексту цієї дисертації свідчить про їхню змістовну узгодженість, обґрунтованість, точність та логічну системність, що уможливило вирішення здобувачем предметного наукового завдання у галузі знань 08 «Право» в аспекті вивчення та правового аналізу конституційних обов'язків держави із забезпечення свободи підприємницької діяльності в Україні.

Щодо оцінки структури, обсягу і змісту дисертації, тоці складникіне викликають жодних сумнівів чи заперечень, тому що вони в повній мірі відповідають встановленим вимогам щодо такого виду наукових робіт, зокрема й вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації». Структура роботи складається із вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і

додатків. Анотація пропонованої дисертації також відповідає встановленим державою вимогам, тому не викликає зауважень за обсягом, структурою і змістом. Тему дисертації послідовно і логічно конкретизують теми її підрозділів, завдяки чому тематика дисертаційного дослідження розкрита системно, послідовно і логічно.

Практична значимість одержаних результатів дисертаційного дослідження Б.Ю. Задорожного підтверджена актами впровадження, а також перспективною можливістю і доцільністю застосування отриманих здобувачем положень і висновків у правотворчій діяльності, зокрема, при розробці проєктів і прийнятті законодавчих та інших правових актів, при підготовці проєктів ухвал і рішень судових органів для посилення їх обґрунтування, в науково-дослідній роботі, зокрема, при формуванні комплексного підходу в аспекті реалізації конституційних обов'язків держави із забезпечення свободи підприємницької діяльності та формування пропозицій до законодавства, а також в освітньому процесі тощо.

Повнота викладення матеріалу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Ознайомлення з публікаціями Б. Ю. Задорожного, що вийшли друком за результатами написання пропонованої дисертації, дає підстави для твердження про їх змістовну відповідність положенням, висновкам та законодавчим пропозиціям, що містяться в дисертації. Кількість таких друків становить 18 публікацій, з яких 6 наукових статей у наукових фахових виданнях, 10 тезисів доповідей міжнародних, всеукраїнських і міжвузівських науково-практичних конференцій і семінарів, 2 статті в юридичних газетах. Наукові публікації здобувача відповідають вимогам на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право».

Відповідність дисертації вимогам на здобуття ступеня доктора філософії. Пропонована дисертаційна робота Б. Ю. Задорожного становить завершену наукову працю, в якій сформульовано нові науково значимі результати. Виклад тематики дослідження здійснено державною мовою, науковим стилем, грамотно, послідовно і логічно.

Дисертація містить усі необхідні структурні елементи, зокрема, анотацію, вступну частину, розділи і підрозділи, список використаних джерел, що становить 321 од., тематичні додатки тощо.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Дисертація та наукові публікації за темою пропонованої дисертації виконані Б. Ю. Задорожним з дотриманням принципів академічної доброчесності: положення дисертаційного дослідження не містять текстових запозичень інших авторів без посилання на відповідні джерела.

Зауваження до дисертаційного дослідження. Позитивна оцінка пропонованого дослідження, доктринальна значущість його теоретичних положень і практично орієнтованих пропозицій, не зменшується при висловленні окремих зауважень і побажань, звернених до автора цієї дисертації.

1. На сторінках дисертаційного дослідження (с. 138 – 140) автор досліджує

інститут «бізнес-омбудсмена» і вказує, що цей інститут є важливим складником системи гарантій прав підприємців та забезпечення свободи підприємництва в Україні. Проте автор поза дослідницькою увагою залишив, що найчастіше підприємці скаржаться на дії щодо них представників Служби безпеки України і Національної поліції України. Відтак, постає питання: який спосіб є найбільш прийнятним для мінімізації такого тиску в Україні на підприємців з боку силових структур і який алгоритм дій щодо подолання таких проявів був застосований в інших країнах, зокрема, й у країнах ЄС.

2. Нестабільність і непередбачуваність оподаткування в державі створює невизначеність для підприємців (бізнесу), зумовлює значні труднощі у плануванні їхньої підприємницької діяльності, з огляду на це, важливою є позиція автора дисертації про оптимальний формат податкової політики держави у воєнній і післявоєнній Україні.

3. У дисертації доцільно було б більше уваги приділити порівняльно-правовому аналізу механізму забезпечення свободи підприємницької діяльності в Україні та в інших демократичних країнах світу.

Наведені зауваження мають дискусійний характер, вони слугують уточненню позиції здобувача в аспекті озвучених питань і не знижують високого науково-теоретичного та практичного рівня тематичного дослідження.

Загальна оцінка дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Задорожного Богдана Юрійовича на тему «Конституційні обов'язки держави із забезпечення свободи підприємницької діяльності в Україні» є завершеною науковою працею, що виконана на актуальну тему, і має належну наукову новизну та практичну значущість. Мета дослідження досягнута та відповідає змісту роботи, поставлені завдання – належно виконані. Отримані наукові результати є новими, обґрунтованими.

Дисертація за ступенем наукової новизни, обґрунтованістю отриманих результатів відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261, і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Задорожний Богдан Юрійович, на підставі прилюдного захисту, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри військового права
та правоохоронної діяльності
Національного університету
оборони України**

Людмила МЕДВІДЬ